

УДК 346.62

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2025-3-4>

Добровольська Володимира Володимирівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри господарського права і процесу,
Національний університет «Одеська юридична академія»
вулиця Фонтанська дорога, 23, Одеса, 65009, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9304-3792>

Гофман Олександр Рудольфович,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри господарського права і процесу,
Національний університет «Одеська юридична академія»
вулиця Фонтанська дорога, 23, м. Одеса, 65009, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3034-6550>

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЮРИДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ЩОДО ЛЕГАЛІЗАЦІЙНО-РЕЄСТРАЦІЙНИХ ПРОЦЕДУР БІЗНЕС-СТРУКТУРАМ

Анотація. Стаття присвячена аналізу та змістовній характеристиці господарсько-правового забезпечення юридичної допомоги щодо легалізаційно-реєстраційних процедур різноманітним бізнес-структурам, які діють в умовах воєнної економіки. Надано визначення юридичної допомоги щодо легалізаційно-реєстраційних процедур як комплексу дій у вигляді консультативно-документальної допомоги щодо умов та порядку державної реєстрації суб'єктів господарювання, ліцензування господарської діяльності, дозвільної системи тощо. Виокремлено поняття «юридичний абонентський супровід бізнесу» як послуга, що надається юридичною фірмою або адвокатом підприємству на постійній основі за фіксовану щомісячну плату. Це альтернатива утриманню штатного юриста, що дозволяє компанії отримувати кваліфіковану юридичну підтримку з усіх аспектів її діяльності без необхідності наймати юриста в штат, та по суті це «юридичний аутсорсинг», коли зовнішні фахівці виконують функції юридичного відділу компанії.

Доведено, що метою легалізаційно-реєстраційних процедур є: забезпечення законності, тобто гарантування того, що бізнес діє у правовому полі; державний контроль, тобто можливість держави здійснювати нагляд за діяльністю суб'єктів господарювання, збирати статистику, оподатковувати; захист інтересів, тобто захист прав та інтересів споживачів, працівників, інших суб'єктів ринку та прозорість і довіра, тобто сприяння прозорості бізнесу, що підвищує довіру з боку партнерів, інвесторів та клієнтів. Встановлено, що відсутність або порушення легалізаційних процедур може призвести до значних негативних наслідків: від адміністративних штрафів та анулювання ліцензій до конфіскації майна, заборони діяльності та кримінальної відповідальності.

Ключові слова: юридична допомога, легалізація господарської діяльності, державна реєстрація господарської діяльності, ліцензування господарської діяльності, суб'єкти господарювання, господарське законодавство.

Dobrovolska Volodymyra, Hofman Oleksandr. Economic and legal aspect of legal assistance in relation to legalization and registration procedures for business structures

Abstract. The article is devoted to the analysis and substantive characteristics of the economic and legal provision of legal assistance in legalization and registration procedures for various business structures operating in the conditions of a war economy. The definition of legal assistance in legalization and registration procedures is given as a set of actions, in the form of advisory and documentary assistance regarding the conditions and procedure for state registration of business entities, licensing of economic activities, the permitting system, etc. The concept of “legal subscription support for business” is singled out as a service provided by a law firm or lawyer to an enterprise on an ongoing basis for a fixed monthly fee. This is an alternative to retaining a full-time lawyer, which allows a company to receive qualified legal support in all aspects of its activities without the need to hire a lawyer on staff and, in essence, it is “legal outsourcing”, when external specialists perform the functions of the company's legal department.

It has been proven that the purpose of legalization and registration procedures is as follows: ensuring legality, i.e. guaranteeing that business operates within the legal framework; state control, i.e. the ability of the state to supervise the activities of business entities, collect statistics, and tax; protection of interests, i.e. protection of the rights and interests of consumers, employees, and other market entities; and transparency and trust, i.e. promoting business transparency, which increases trust on the part of partners, investors, and clients. It has been established that the absence or violation of legalization procedures can lead to significant negative consequences: from administrative fines and cancellation of licenses to confiscation of property, prohibition of activity, and criminal liability.

Key words: legal aid, legalization of business activity, state registration of business activity, licensing of business activity, business entities, business legislation.

Вступ. Будь-який вітчизняний суб'єкт господарювання для набуття свого статусу та подальшої законної своєї діяльності повинен пройти (здійснити) певні процедури, які нормативно встановлені в чинних правових актах. На практиці зазначені особи звертаються до фахівців-спеціалістів, як правило юристів, які допомагають їм зібрати та оформити всі необхідні документи для проходження легалізаційно-реєстраційних процедур, адже останні є суто формалізованими.

Метою статті є визначення юридичного супроводу легалізаційно-реєстраційних процедур суб'єктів господарювання спеціалістами-фахівцями з урахуванням норм чинного законодавства та наукової доктрини.

Матеріали та методи. Виокремленням та дослідженням легалізаційно-реєстраційних процедур суб'єктів господарювання займалися чимало вчених, таких як: Т. Журенок, І. Головань, А. Долгополов, В. Коростей, Д. Манько, А. Олефір, О. Подцерковний та інші. Однак не вирішеними є положення щодо визначення поняття та повноважень юриста (юрисконсульта) щодо зазначених процедур шляхом застосування різноманітних методів наукового пізнання, а саме: діалектичного як основи для визначенні основних понять, системного, формально-логічного та інших.

Результати. Легалізаційно-реєстраційні процедури щодо суб'єктів господарювання в Україні – це комплекс обов'язкових юридичних дій, які необхідно здійснити для офіційного створення, початку та легального ведення бізнесу. Ці процедури забезпечують правовий статус підприємства, його облік у державних реєстрах та можливість здійснювати господарську діяльність відповідно до законодавства. У загальному вигляді «легалізація являє собою встановлену законодавством процедуру, що

здійснюється уповноваженими суб'єктами на користь зацікавлених осіб, – це законна легалізація, тобто така, що відповідає приписам чинних нормативно-правових актів» [1, с. 80].

Також, «розглядаючи легалізаційну діяльність, можливо дійти висновку, що остання логічно послідовно розвивається до певного результату крізь певний взаємозв'язок установлених стадій (операцій), а саме: а) установлення фактичної основи справи; б) установлення юридичної основи справи; в) ухвалення рішення у справі» [2, с. 111].

Юрист повинен бути обізнаний щодо різноманітних легалізаційно-реєстраційних процедур щодо суб'єктів господарювання, аналізуючи які можливо виділити їх основні етапи, а саме:

1. Державна реєстрація створення суб'єктів господарювання (набуття правосуб'єктності): по суті це первинний і фундаментальний етап легалізації, який надає бізнес-структурі офіційний правовий статус, адже без державної реєстрації діяльність є незаконною. Процедура включає подання визначеного пакета документів (заяви, установчих документів, рішень засновників тощо) до державного реєстратора (через ЦНАП, нотаріусів або онлайн через портал «Дія»).

Результатом є внесення запису до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (ЄДР) – з моменту внесення запису суб'єкт господарювання вважається створеним і легальним.

2. Постанова на облік у контролюючих органах: після державної реєстрації дані про суб'єкта автоматично передаються до інших державних органів для постановки на облік, адже це є частиною легалізації для контролю та виконання обов'язків. До основних органів належать: Податкова служба: облік як плат-

ника податків (податок на прибуток, єдиний податок, ПДВ тощо); органи статистики: облік для збору статистичної інформації; Пенсійний фонд та фонди соціального страхування: облік як платника єдиного соціального внеску (ЄСВ) та інших відрахувань. Процедура переважно є автоматичною на підставі даних ЄДР, але в деяких випадках (наприклад, перехід на спрощену систему оподаткування або реєстрація платником ПДВ) вимагається подання заяви.

3. Отримання дозволів, ліцензій, погоджень (для спеціальних видів діяльності): для багатьох видів господарської діяльності закон вимагає отримання спеціальних дозволів або ліцензій, що підтверджують відповідність підприємства певним кваліфікаційним, технічним, санітарним, екологічним та іншим вимогам. Наприклад, ліцензії на банківську, страхову, освітню, медичну діяльність, виробництво та обіг алкогольних напоїв / тютюнових виробів, будівництво, транспортні перевезення тощо. Дозволи на викиди, спеціальне водокористування тощо. Процедура включає подання заяви та пакету документів до відповідних державних органів, проходження перевірок, інспекцій. Значення полягає в тому, що саме це є ключовим елементом легалізації для регульованих видів діяльності, адже без необхідних дозволів діяльність вважається нелегальною з усіма наслідками.

4. Відкриття банківського рахунку: незважаючи на те, що це не є прямою «легалізаційною» процедурою у сенсі отримання дозволу, відкриття рахунку є обов'язковим елементом легального функціонування для здійснення фінансових операцій та податкового обліку. Процедура включає звернення до банку з установчими документами та документами, що посвідчують особу керівника.

5. Комплаєнс (постійне дотримання законодавства), який являє собою безперервний процес забезпечення відповідності діяльності бізнес-структури всім застосовним законам, нормативним актам та внутрішнім політикам, адже це ширше, ніж просто початкова реєстрація. До ключових аспектів комплаєнсу належать: податковий комплаєнс, що включає своєчасну та повну сплату податків, подання

звітності; трудове законодавство, що включає правильне оформлення трудових відносин, дотримання прав працівників, безпеку праці; захист прав споживачів, що включає дотримання стандартів якості, надання достовірної інформації, реалізацію прав споживачів; законодавство про інтелектуальну власність: захист власних прав ІВ та недопущення порушення прав інших; антикорупційне законодавство та ПВК/ФТ (протидія відмиванню коштів / фінансуванню тероризму): особливо актуально для фінансових установ та компаній, що працюють з великими потоками коштів; екологічне законодавство: дотримання норм щодо впливу на довкілля; звітність та аудит: обов'язкова фінансова, статистична та інша звітність. Постійний комплаєнс є запорукою стійкості, репутації та уникнення юридичних ризиків, штрафів, санкцій та навіть кримінальної відповідальності.

6. Внесення змін до відомостей ЄДР, адже усі зміни, що стосуються бізнес-структури (зміна керівника, адреси, видів діяльності, розміру статутного капіталу, складу учасників тощо), мають бути легалізовані шляхом їх офіційної реєстрації в ЄДР. Процедура включає подання заяви та підтверджуючих документів державному реєстратору. Фахівці-юристи здійснюють усі перелічені дії на підставі договору або трудового контракту, та все це визначається як «юридичний абонентський супровід бізнесу, який представляє собою правову підтримку компаній та підприємців на постійній основі, завдяки чому забезпечується юридична безпека підприємства, конфіденційність інформації, здійснюється оптимізація часу та витрат на розв'язання складних юридичних завдань» [3]. На нашу думку, юридичний абонентський супровід бізнесу – це послуга, що надається юридичною фірмою або адвокатом підприємству на постійній основі за фіксовану щомісячну плату. Це альтернатива утриманню штатного юриста, що дозволяє компанії отримувати кваліфіковану юридичну підтримку з усіх аспектів її діяльності без необхідності наймати юриста в штат, та по суті це «юридичний аутсорсинг», коли зовнішні фахівці виконують функції юридичного відділу компанії.

Можна визначити основні переваги абонентського супроводу бізнес-структур, а саме:

1. Економія коштів, тобто немає витрат на заробітну плату, податки, облаштування робочого місця, відпустки, лікарняні для штатного юриста; фіксована щомісячна плата дозволяє легко планувати бюджет, та вартість абонентського обслуговування часто нижча, ніж оплата окремих юридичних послуг за разовими тарифами.

2. Широкий спектр компетенцій, що означає, що юридичні фірми зазвичай мають команду фахівців із різних галузей права (корпоративне, договірне, податкове, трудове, земельне, судовий процес тощо). Бізнес отримує доступ до експертів у вузьких сферах, що часто недоступно для штатного юриста, – це забезпечує комплексний підхід до вирішення проблем.

3. Незалежність та об'єктивність, тобто зовнішній юрист надає неупереджену оцінку ситуації та рекомендації, оскільки він не є «заручником» внутрішньої корпоративної культури чи конфліктів.

4. Безперервність обслуговування, яке полягає у тому, що навіть якщо один юрист у відпустці чи на лікарняному, роботу підхоплює інший спеціаліст фірми, забезпечуючи постійну юридичну підтримку.

5. Зменшення ризиків, тобто систематична правова перевірка документів, консультації та аналіз ризиків допомагають уникнути судових спорів, штрафів, недійсних угод та інших негативних наслідків.

6. Конфіденційність, тобто юристи дотримуються адвокатської таємниці, що гарантує конфіденційність інформації про бізнес.

7. Типові послуги, що входять до абонентського супроводу:

Пакет послуг може варіюватися залежно від потреб бізнесу та обраного тарифного плану, але зазвичай включає:

- консультації: усні та письмові консультації з усіх питань господарської діяльності;
- договірну роботу, яка включає розробку, аналіз, експертизу та узгодження договорів (купівлі-продажу, надання послуг, оренди, підряду, зовнішньоекономічних контрактів тощо);

- корпоративне право, тобто супровід питань створення, реорганізації, ліквідації компаній, зміни статутних документів, відносин між учасниками / акціонерами;

- претензійно-позовна робота, тобто підготовка претензій, відповідей на претензії, участь у досудовому врегулюванні спорів;

- судовий супровід, тобто представництво інтересів компанії в господарських, адміністративних судах (часто за окрему, але пільгову плату або з обмеженням кількості судових засідань);

- кадрове та трудове право, тобто консультування з питань трудових відносин, розробка трудових договорів, посадових інструкцій, правил внутрішнього трудового розпорядку;

- податкове право, тобто консультування з питань оподаткування, оптимізації податкового навантаження (у межах закону), супровід податкових перевірок;

- захист інтелектуальної власності, тобто консультування, допомога в реєстрації торгових марок, патентів;

- взаємодія з державними органами, тобто консультування щодо взаємодії з контролюючими органами, підготовка відповідей на запити, супровід перевірок;

- дотримання вимог законодавства (комплаєнс), тобто аналіз діяльності на предмет відповідності чинному законодавству, розробка внутрішніх документів.

Абонентський супровід підходить майже для всіх існуючих бізнес-структур, але практично корисним є для:

- малого та середнього бізнесу, тобто для компаній, які не мають достатнього обсягу юридичних завдань для утримання штатного юриста, але потребують регулярної правової підтримки;

- компанії з нестабільним обсягом юридичної роботи, тобто коли обсяг завдань варіюється, абонентський супровід дозволяє платити лише за фактично надані послуги в рамках пакету;

- стартапів: для забезпечення юридичної чистоти на етапі становлення бізнесу;

- підприємств, що працюють у високорегульованих галузях де постійно змінюється законодавство і потрібен експертний погляд;

– іноземним компаніям, які виходять на український ринок, для розуміння та дотримання місцевого законодавства.

Таким чином, юридичний абонентський супровід є ефективним інструментом для системного та проактивного управління правовими ризиками, дозволяючи бізнесу зосередитися на своїй основній діяльності, маючи надійну юридичну опору.

Нормативно юридичний супровід бізнесу регулюється постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Загального положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади», яка у п. 2 визначає статус юридичної служби або відповідного спеціаліста, яким, по суті, і є юрист або юрисконсульт. Видається доцільним визначити нормативно посаду та службові обов'язки саме юриста (юрисконсульта) на законодавчому рівні, з конкретними повноваженнями та компетенцією щодо легалізаційно-реєстраційних процедур різноманітних бізнес-структур. Так, І. В. Головань пропонує прийняти закон, який встановив би «процесуальні норми здійснення перевірок господарсько-фінансової діяльності суб'єктів підприємництва, а також механізм отримання суб'єктами інформації про діяльність державних контролюючих органів та законодавчого закріплення прав суб'єктів підприємницької діяльності користуватися допомогою консультантів» [4, с. 8]. В. І. Коростів бачить перспективу «в прийнятті Закону «Про державну юридичну службу в Україні», в якому пропонується вказати систему і статус, завдання і цілі, структуру служби; визначити її взаємини з адміністрацією підприємства і державою, тобто встановити правовий і соціальний захист, фінансування працівників служби, спеціальні звання (ранги), відповідальність служби за наслідки діяльності» [5, с. 125].

Метою легалізаційно-реєстраційних процедур є таке:

- забезпечення законності, тобто гарантування того, що бізнес діє у правовому полі;
- державний контроль, тобто можливість держави здійснювати нагляд за діяльністю

суб'єктів господарювання, збирати статистику, оподатковувати;

– захист інтересів, тобто захист прав та інтересів споживачів, працівників, інших суб'єктів ринку;

– прозорість та довіра, тобто сприяння прозорості бізнесу, що підвищує довіру з боку партнерів, інвесторів та клієнтів;

– юридична визначеність, тобто надання суб'єкту господарювання чіткого правового статусу, що дозволяє йому укладати договори, захищати свої права в суді тощо. Також відсутність або порушення легалізаційних процедур може призвести до значних негативних наслідків: від адміністративних штрафів та анулювання ліцензій до конфіскації майна, заборони діяльності та кримінальної відповідальності.

Висновки. Господарсько-правове забезпечення юридичної допомоги в контексті легалізаційно-реєстраційних процедур для бізнес-структур – це сукупність правових норм, інститутів та механізмів, які регулюють надання професійних юридичних послуг суб'єктам господарювання на етапі їхнього створення, реєстрації, ліцензування та подальшого функціонування. По суті, це правове поле, в якому діють юристи та адвокати, надаючи підтримку бізнесу у забезпеченні його законності та відповідності регуляторним вимогам.

Сутність та значення юридичної допомоги у легалізаційних процедурах полягає у тому, що саме створення та діяльність бізнес-структур в Україні вимагає дотримання численних норм господарського, податкового, корпоративного, адміністративного та інших галузей права. Складність і постійна мінливість законодавства роблять юридичну допомогу не просто бажаною, а часто життєво необхідною для: мінімізації ризиків, тобто уникнення відмов у реєстрації, штрафів, недійсних угод, судових спорів через невідповідність законодавству; ефективності та швидкості, тобто правильне оформлення документів та знання процедур дозволяють уникнути затримок та бюрократичної тяганини; вибору оптимальної структури, що свідчить про юридичну консультацію, яка допомагає обрати найбільш відповідну організаційно-правову форму та систему опо-

даткування, що є критично важливим для майбутнього успіху бізнесу та забезпечення законності діяльності, тобто гарантування того, що

бізнес із самого початку функціонує у правовому полі. Зазначене зумовлює необхідність подальших наукових досліджень та аналізу.

Список використаних джерел:

1. Журенок Т. В. Легалізація як загально-теоретична категорія. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 40 С. 79–85.
2. Манько Д. Г. Легалізація в механізмі дії права : монографія. Херсон : Грінь Д.С., 2014. 232 с.
3. Лотиш А. Абонентський юридичний супровід бізнесу: особливості та переваги. *Онлайн-платформа Дія. Бізнес*. 04.12.2023 р. URL: <https://lotysh.com/>
4. Головань І. В. Правова робота у механізмі захисту прав суб'єктів підприємництва : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / НАН України. Донецьк, 2003. 22 с.
5. Коростей В. І. Організація правової роботи на підприємстві. Курс лекцій. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. 158 с.

References:

1. Zhurenok, T. V. (2012). Lehalizatsiya yak zahal'noteoretychna katehoriya [Legalization as a general theoretical category]. *Aktual'ni problemy derzhavy i prava. [Current problems of the state and law]*. Vol. 40. Pp. 79–85 [in Ukrainian].
2. Man'ko, D. H. (2014). *Lehalizatsiya v mekhanizmi diyi prava [Legalization in the mechanism of law]*. Kherson: Hrin' D.S. [in Ukrainian].
3. Lotysh, A. (2023). Abonent's'kyu yurydychnyy suprovid biznesu: osoblyvosti ta perevahy [Subscription legal support for business: features and benefits]. URL: <https://lotysh.com/> [in Ukrainian].
4. Holovan', I. V. (2003). Pravova robota u mekhanizmi zakhystu prav sub'yektiv pidpryyemnytstva [Legal work in the mechanism for protecting the rights of business entities]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Donetsk [in Ukrainian].
5. Korostey, V. I. (2008) Orhanizatsiya pravovoyi roboty na pidpryyemstvi. Kurs lektsiy [Organization of legal work at the enterprise. Lecture course]. Donetsk : TOV «Iuho-Vostok, Ltd» [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 21.07.2025

Дата прийняття статті: 27.08.2025

Опубліковано: 27.10.2025

